

O aktywności słonecznej i zorzach polarnych

część I

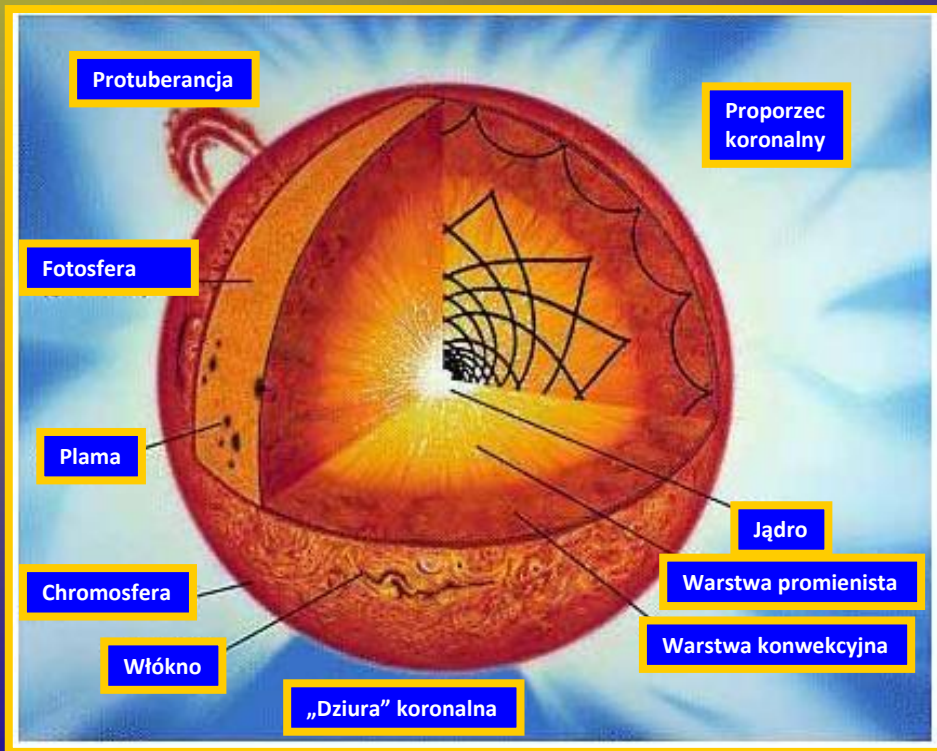
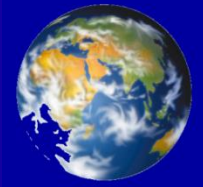
dr Tomasz Mrozek

Instytut Astronomiczny

Uniwersytet Wrocławski

Słońce

Promień
696 000 km (109 promieni ziemskich)

Okres obrotu
27 dni (równik) do 31 dni (okolice biegunów)

Temperatura powierzchni
5 800 K (średnia)

Masa
 $2 \cdot 10^{30}$ kg (300 000 razy więcej od masy Ziemi)

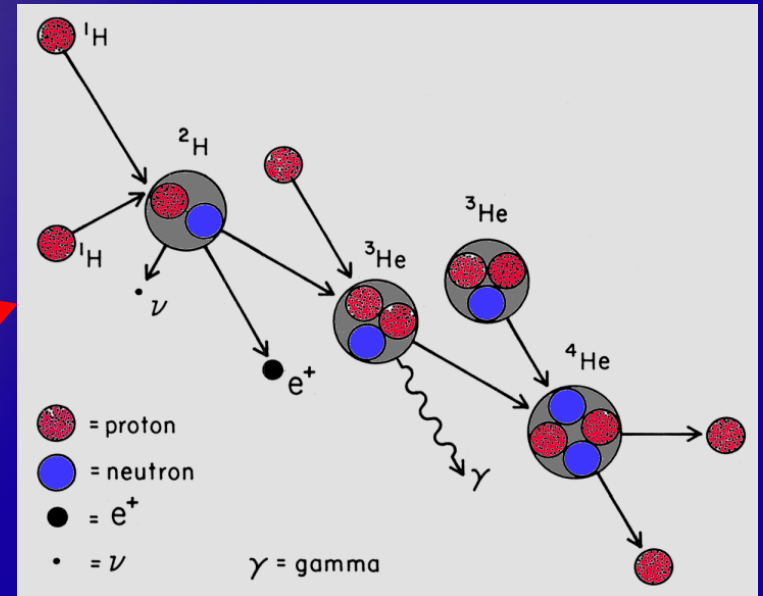
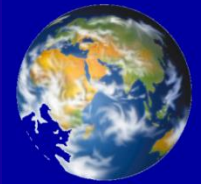
Skład chemiczny
70% wodór, 28% hel, 2% inne

Temperatura w centrum
15 milionów K

Wiek
5 miliardów lat

Źródło energii słonecznej

$T=15\,000\,000\text{ K}$, $\rho=153\,000\text{ kg/m}^3$
600 mln ton wodoru zamienia się w hel w każdej sekundzie

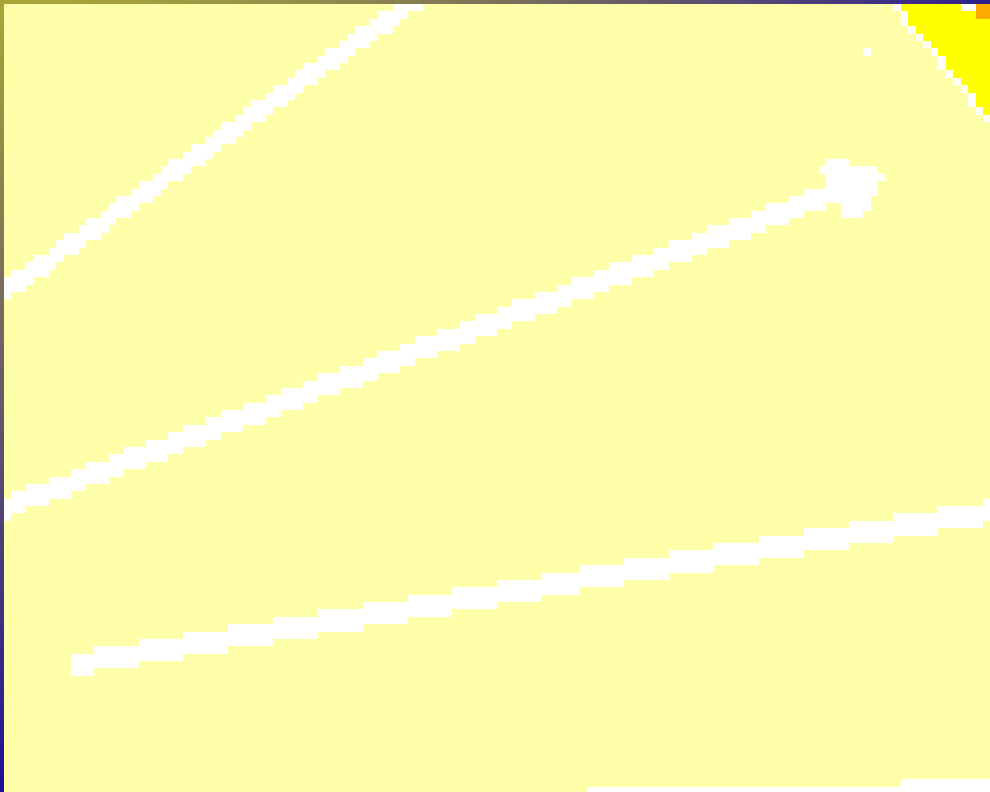
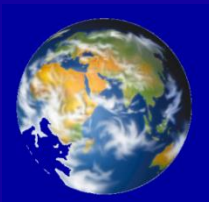
z tego 4 mln ton jest przekształcane w energię: $E=mc^2=3.6 \cdot 10^{26}\text{ W}$

Moc produkowana przez wszystkie ziemskie elektrownie: $2.5 \cdot 10^{12}\text{ W}$

Wystarczyłoby na 3 mln lat!

Warstwa promienista

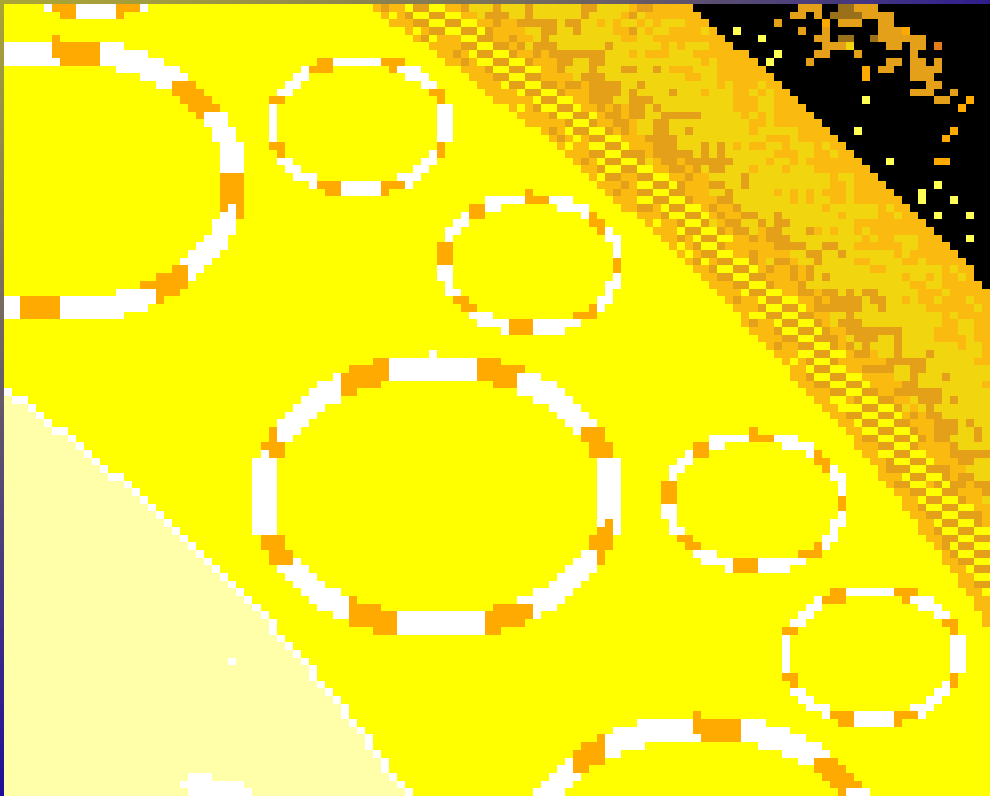
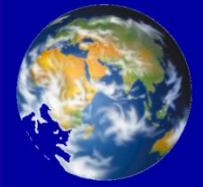

Ciągłe rozpraszanie, pochłanianie i emisja – coraz mniejsze energie kwantów

**Bardzo powolna wędrówka:
200 000 lat zamiast 2.7 sekundy**

Warstwa konwekcyjna

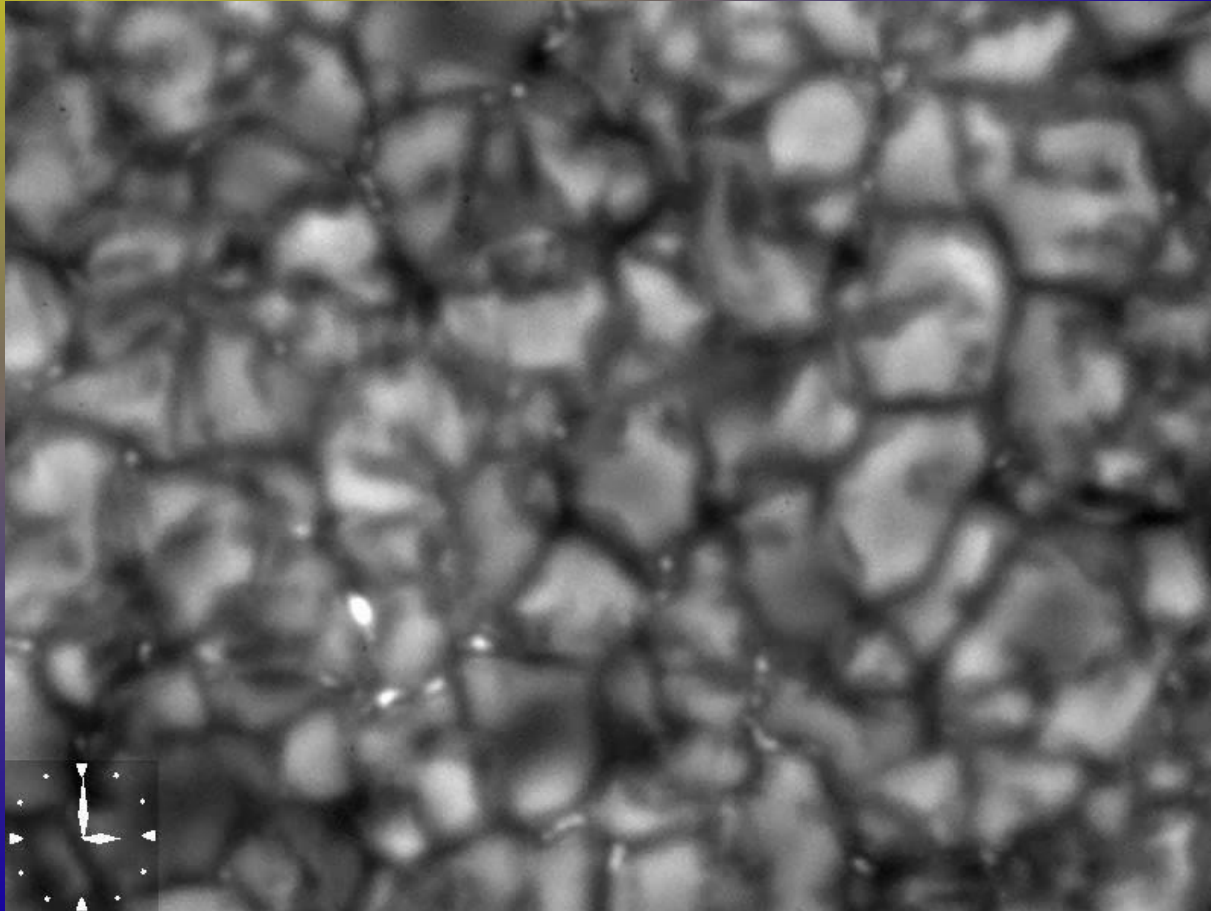
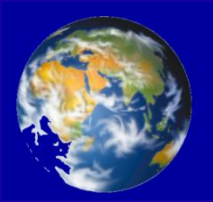

Transport promienisty jest utrudniony, ale energia musi zostać przetransportowana do powierzchni.

Pojawia się konwekcja – ruchy pionowe plazmy – cieplejsze warstwy unoszą się do góry oddają ciepło i jako chłodniejsze opadają na dół

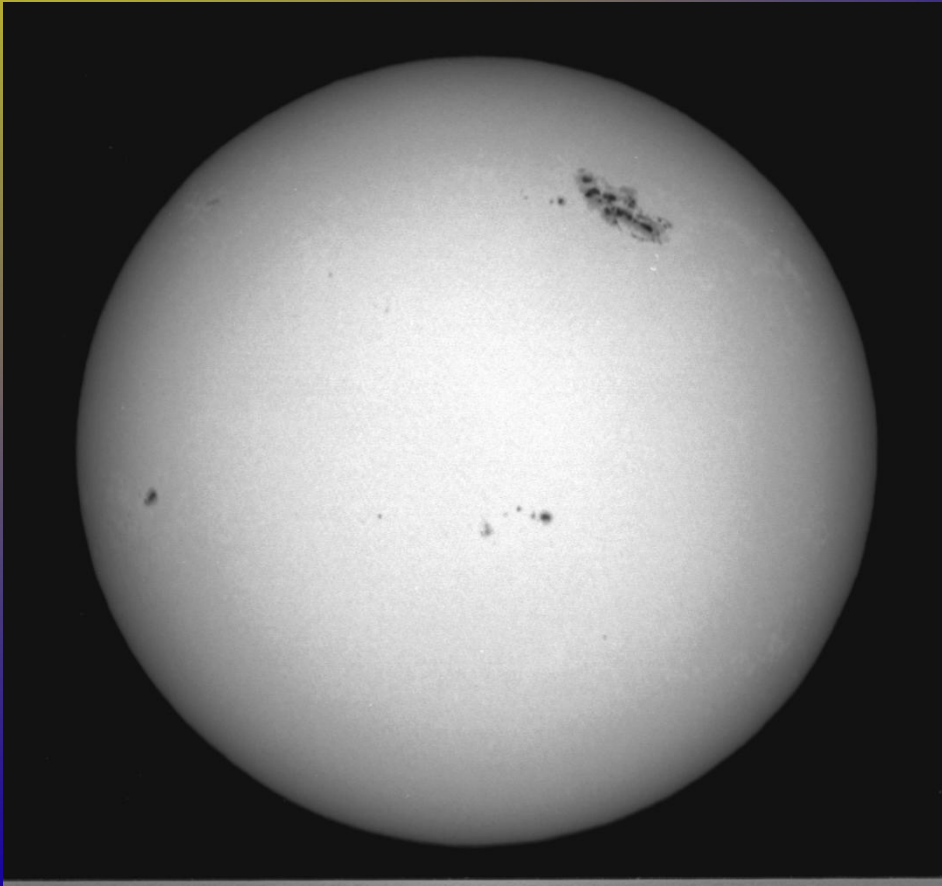
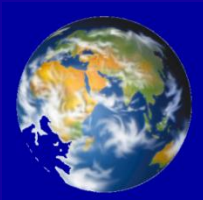
Warstwa konwekcyjna

Obserwujemy komórki konwekcyjne na powierzchni Słońca – granulacja

Fotosfera

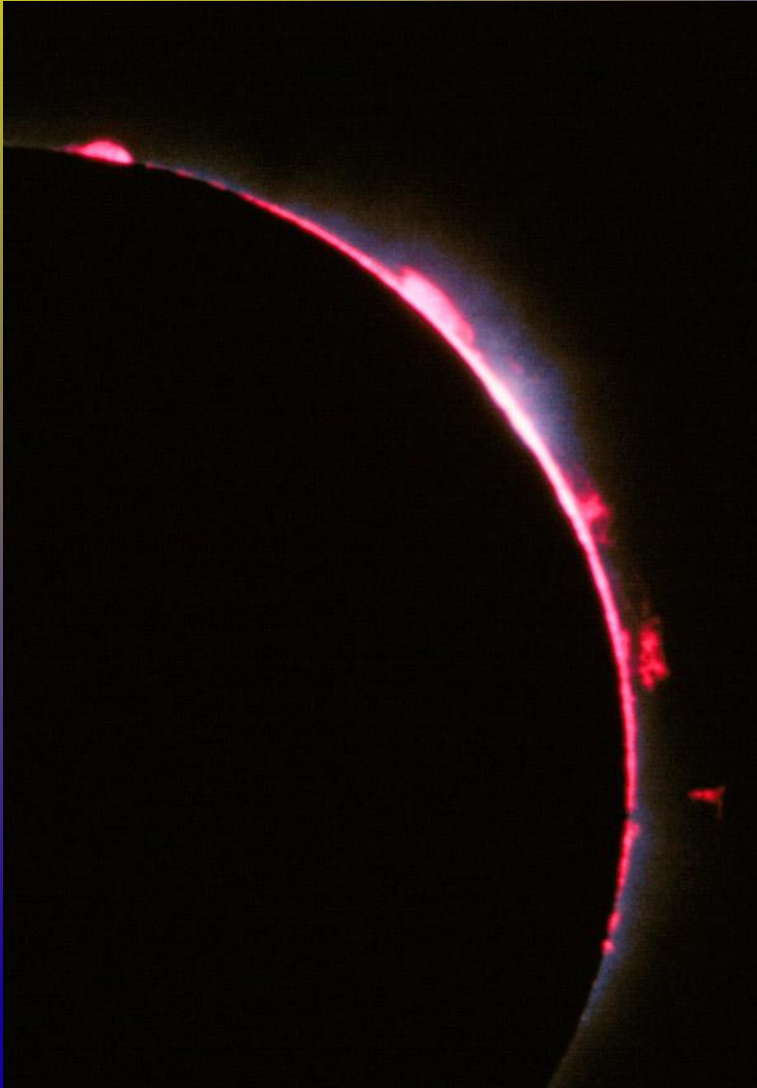
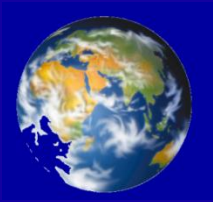
„Powierzchnia” Słońca

Temperatura około 5800 K

Widoczna granulacja i plamy

Chromosfera

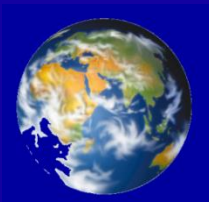
łac. *chroma* - barwa

Widoczna podczas zaćmień
jako czerwona otoczka

Niewielka grubość rzędu kilku
tysięcy kilometrów

Korona

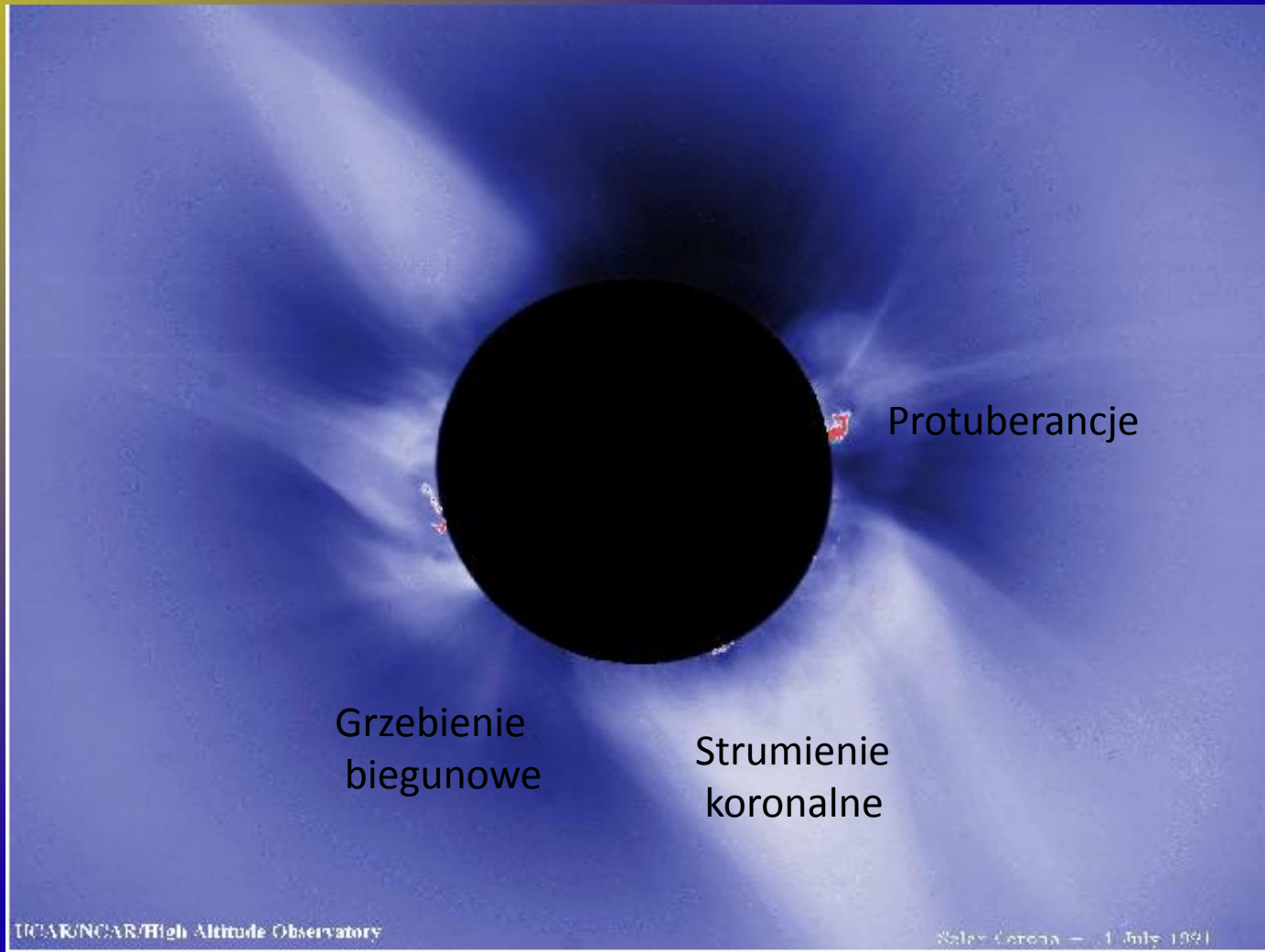
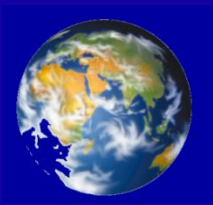
Gorąca (powyżej 1 mln K) zewnętrzna otoczka Słońca

W świetle białym widoczna podczas zaćmień lub przy użyciu koronografu.

W zakresie ultrafioletowym i rentgenowskim jest najjaśniejszą warstwą atmosfery Słońca

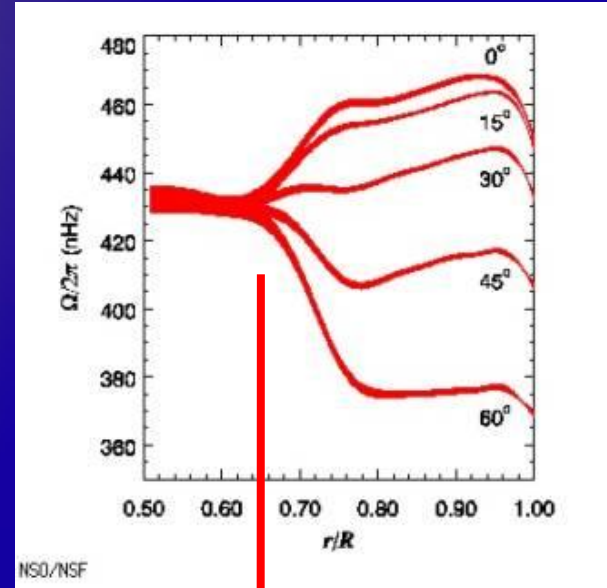
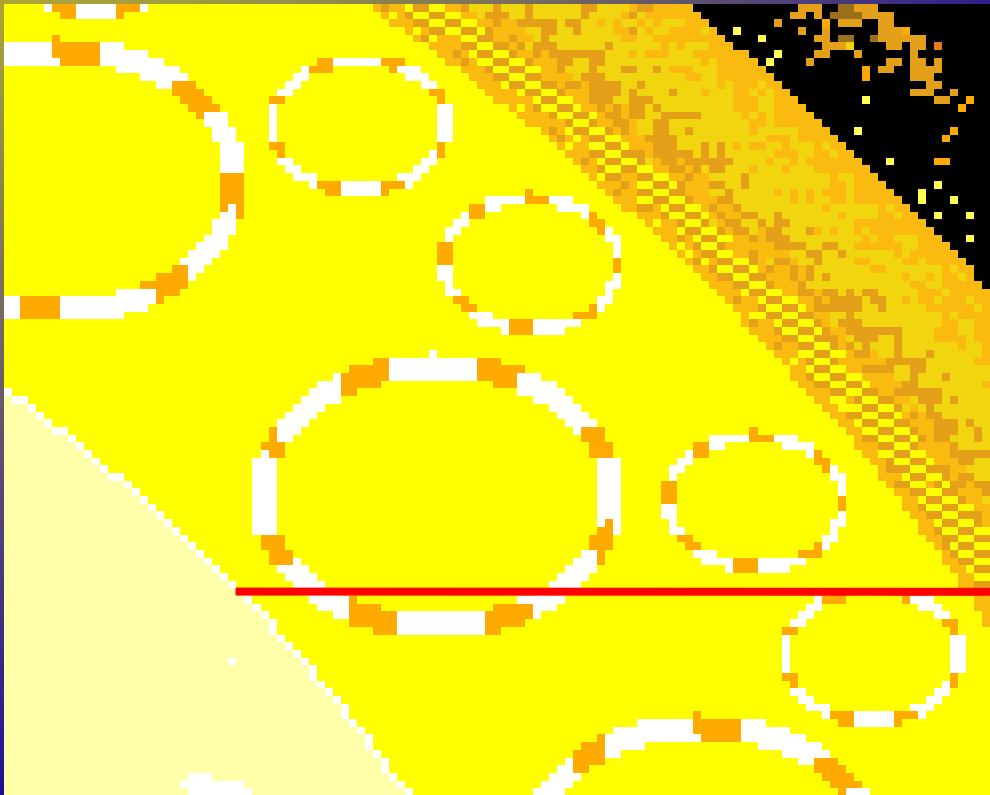
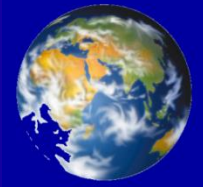

Korona

Tachoklina

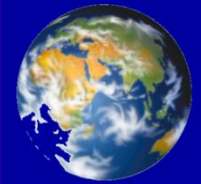
NSO/NSF

Ogromna zmiana warunków fizycznych pomiędzy warstwą promienistą i konwekcyjną

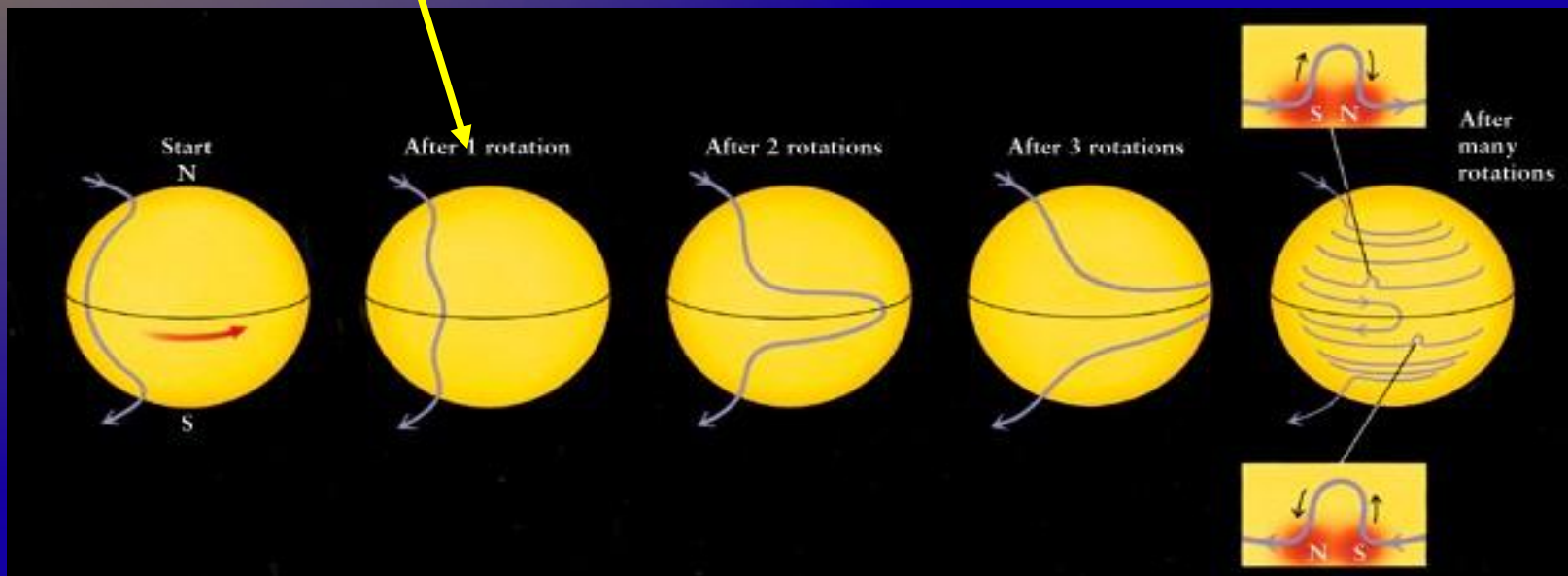
Dynamo słoneczne

Gaz budujący Słońce jest zjonizowany – składa się z elektronów (ładunki ujemne) i jąder atomowych (ładunki dodatnie).

W poruszającej się plazmie generowane są pola magnetyczne.

Rotacja różnicowa Słońca wzmacnia pole magnetyczne wewnątrz a komórki konwekcyjne wynoszą na powierzchnię

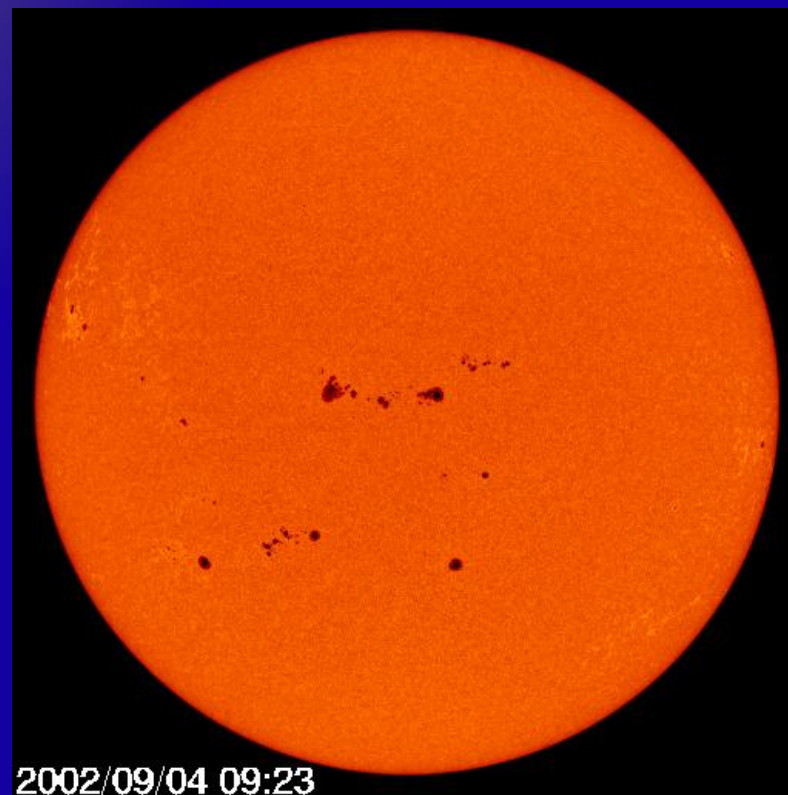
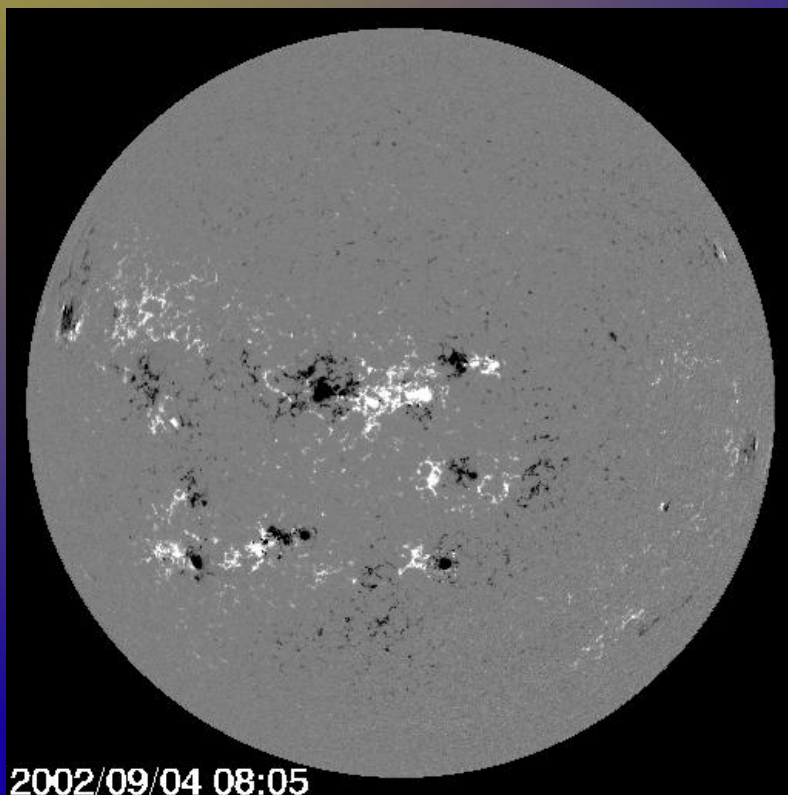

Pole magnetyczne w koronie

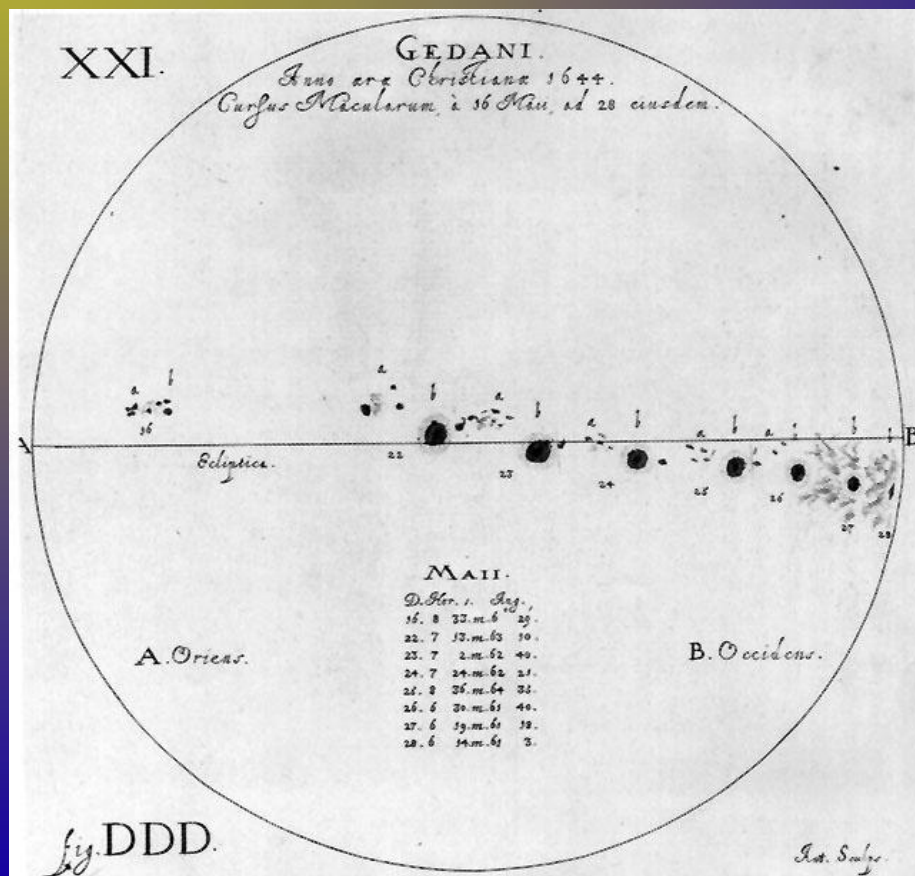
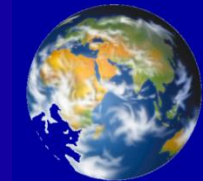

W miejscach wyływu pola magnetycznego obserwowane są plamy.

Plamy Słoneczne

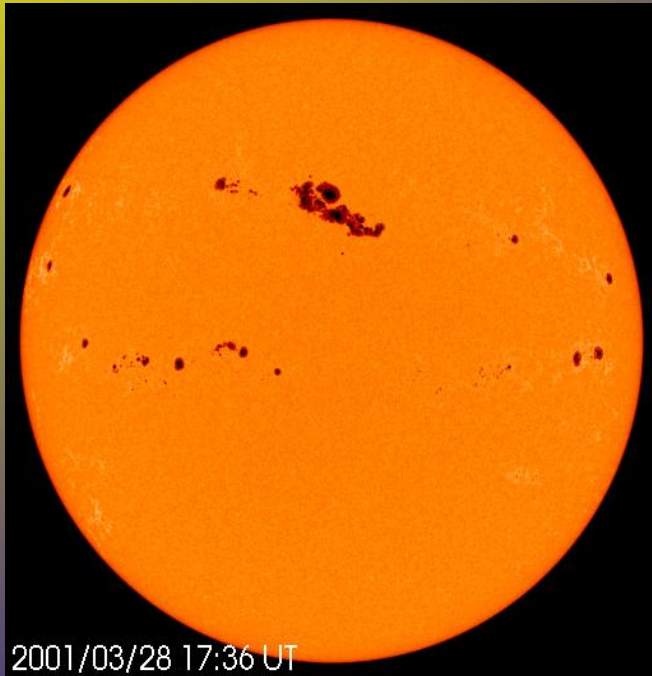
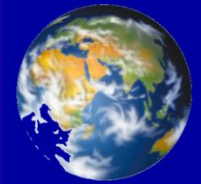
Obserwowane przez starożytnych Chińczyków

Kilka obserwacji plam wykonanych ok. 1000 – 1200 r. – okres wyjątkowo silnej aktywności Słońca

ok. 1610 pierwsze obserwacje za pomocą lunety

Plamy Słoneczne

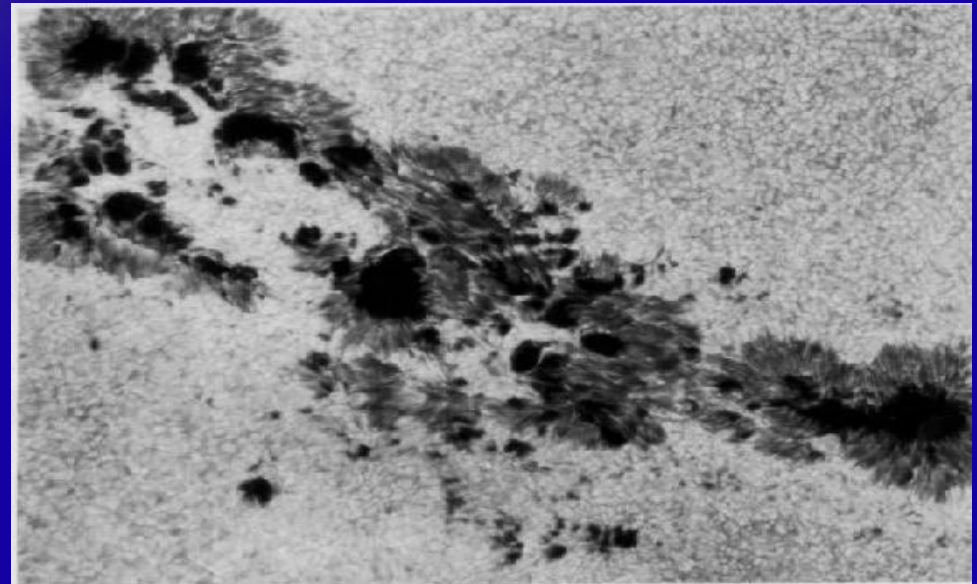
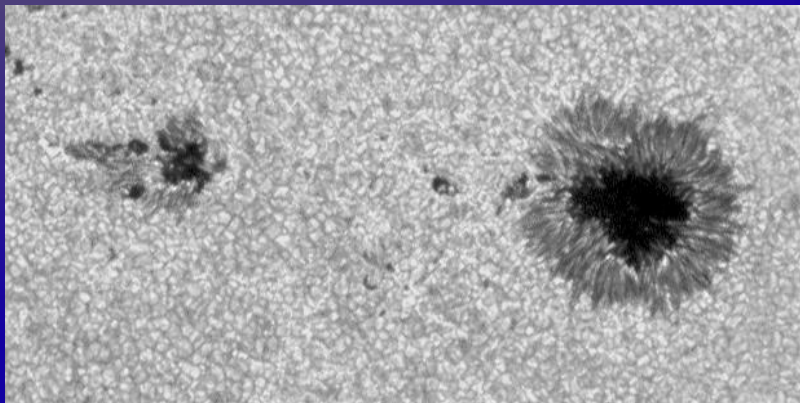

Typowe rozmiary plamy: średnica od 4 000 km do 30 000 km (czasem nawet 60 000 km).

Temperatura: o 1000-1500 K niższa od temperatury powierzchni Słońca (5778 K)

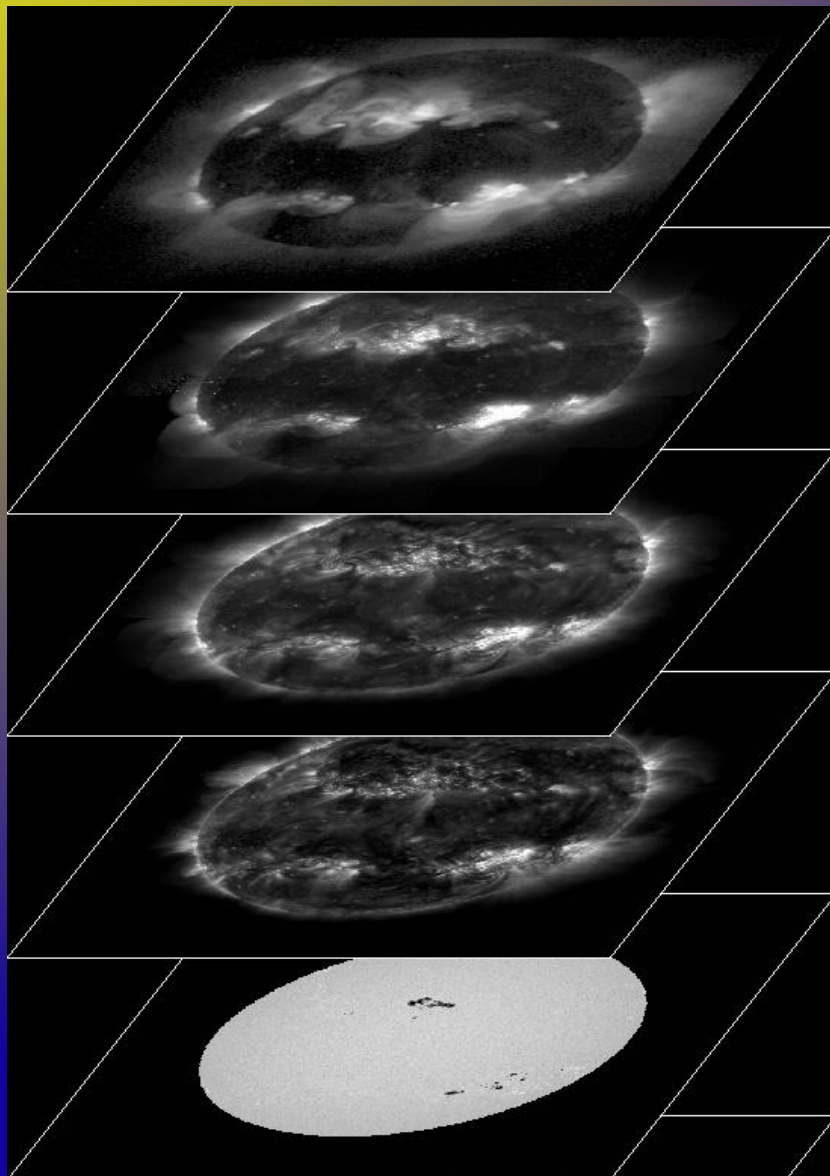
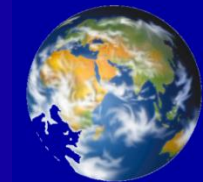
Typowy czas życia: od kilku dni do kilku miesięcy

Pole magnetyczne: od 250 Gs do 5000 Gs

Obszar aktywny

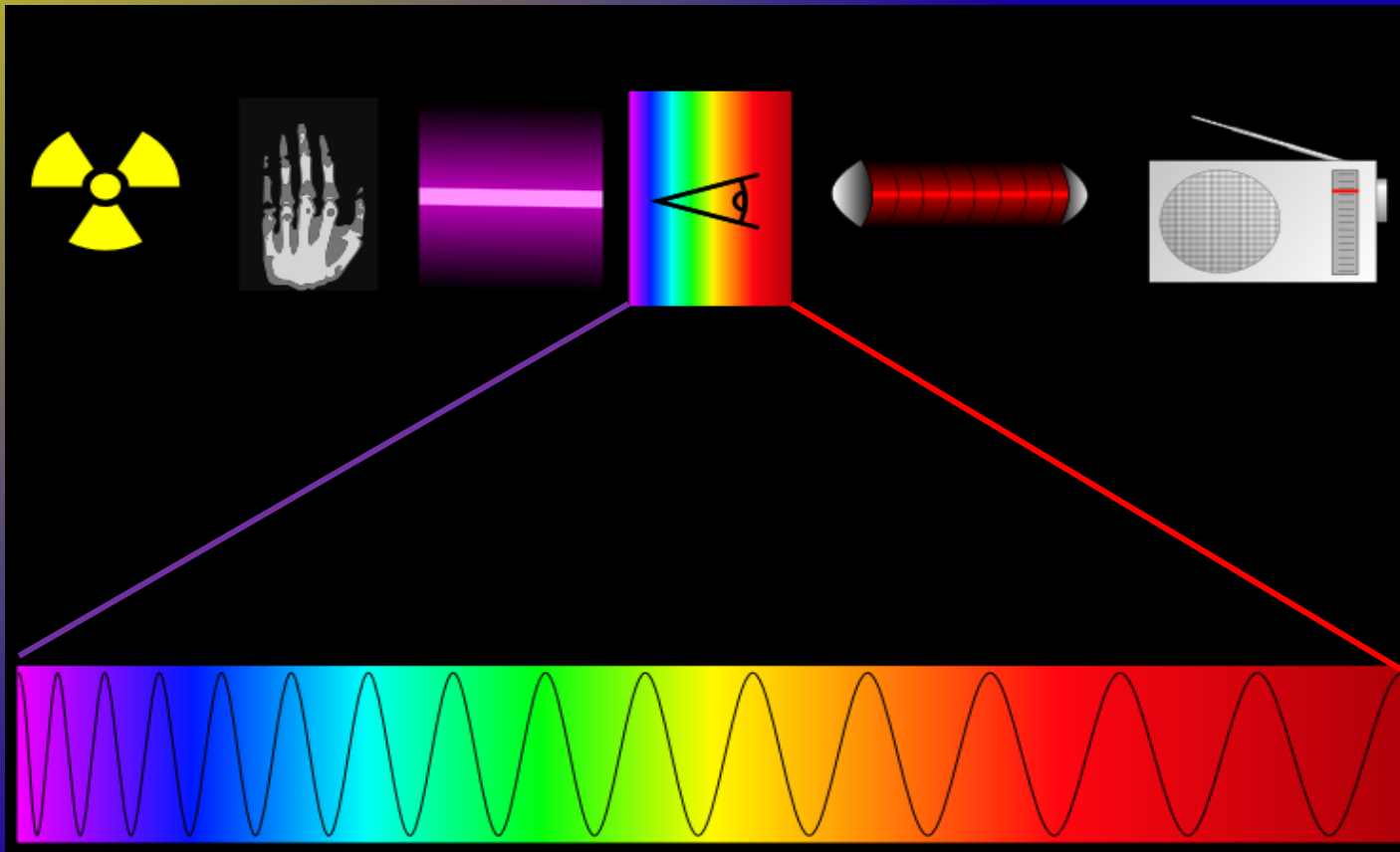
Miejsce w atmosferze słonecznej obserwowane w okolicach plam

Wygląda inaczej w różnych zakresach fal elektromagnetycznych – duży rozrzut temperatur

Pojawiają się w nim różnego rodzaju zjawiska dynamiczne takie jak rozbłyski czy CME

Widmo elektromagnetyczne

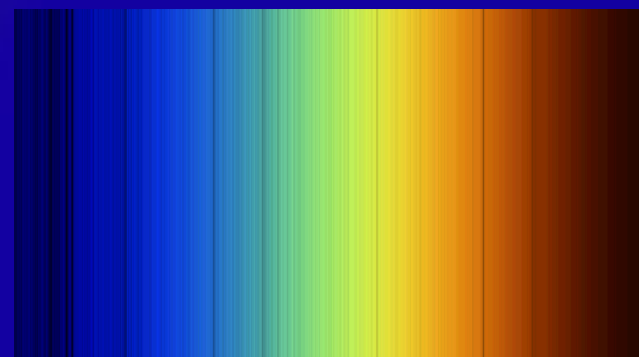

Odkrycie niewidzialnego

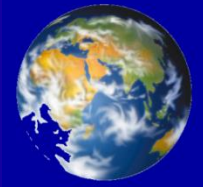
podczerwień

sir William Herschel ok. 1800

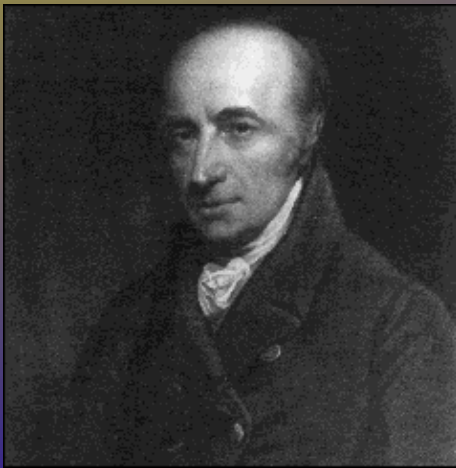

Odkrycie niewidzialnego

Promieniowanie UV 1801

William Hyde Wollaston

Johann Wilhelm Ritter

Promienie X 1895

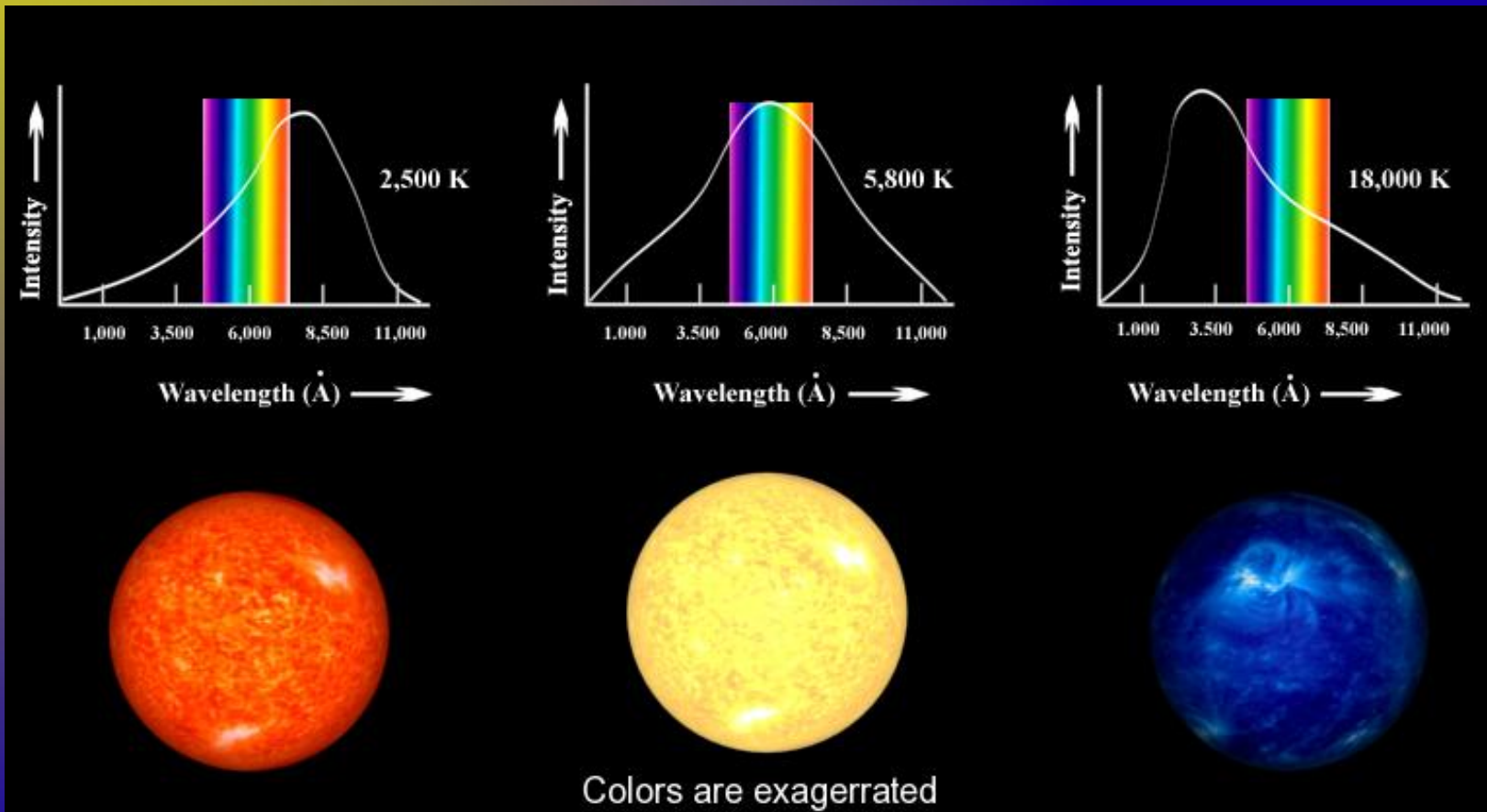

Wilhelm Conrad Röntgen

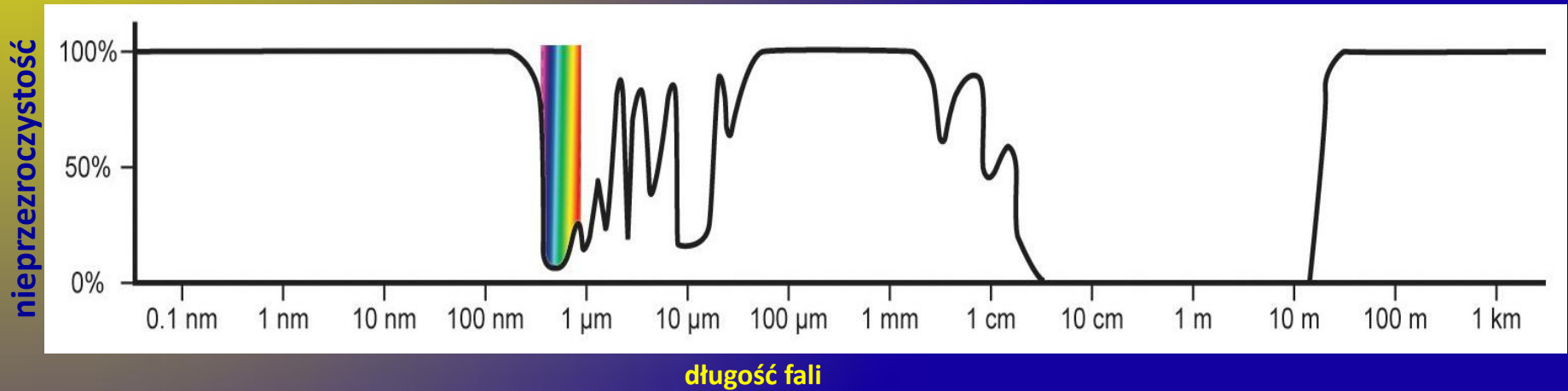

Różne zakresy widma = różne temperatury

Pozaziemskie obserwatoria

Zakres X:

- RHESSI
- HINODE

Zakres UV:

- SOHO
- TRACE
- STEREO
- HINODE

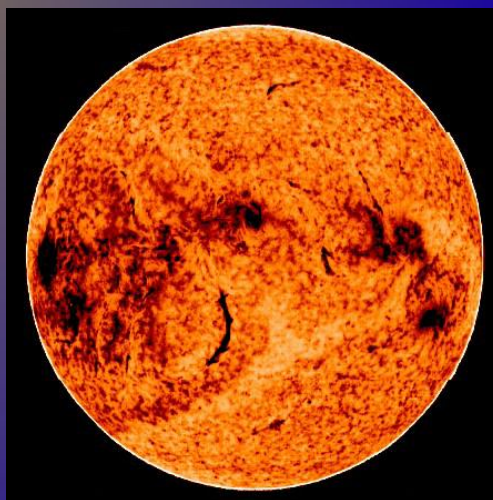
Słońce w różnych zakresach widma

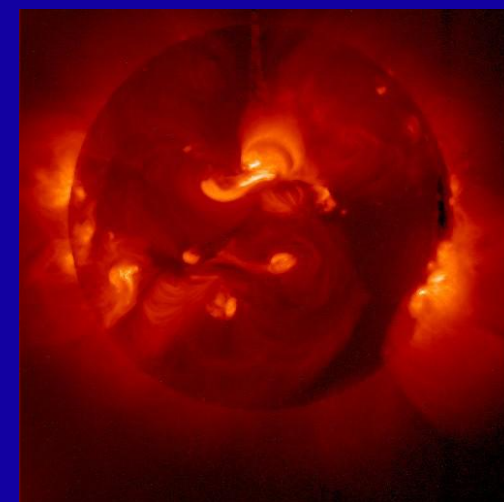
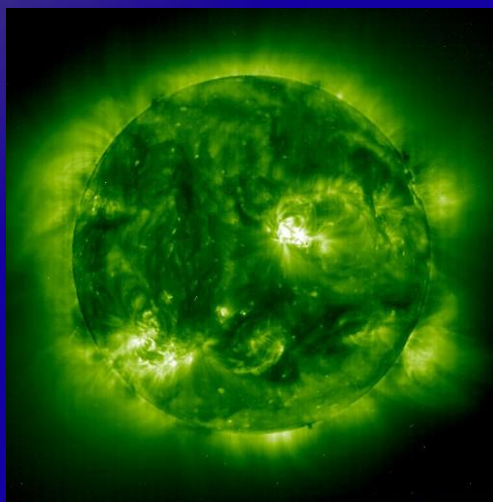
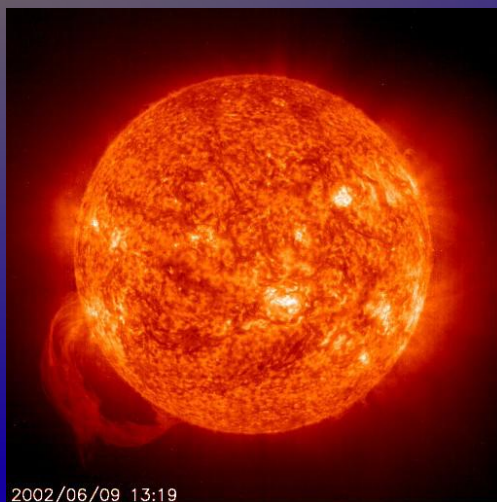
mikrofale

podczerwień

widzialne

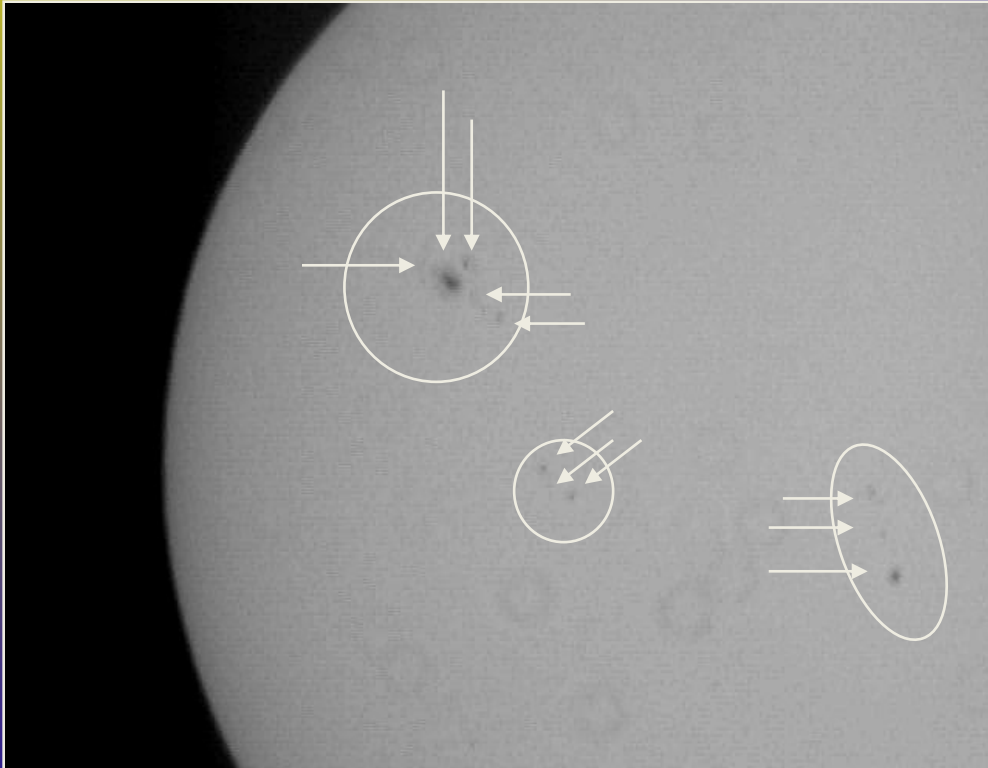
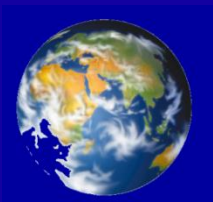
UV

EUV

X

Liczba Wolfa

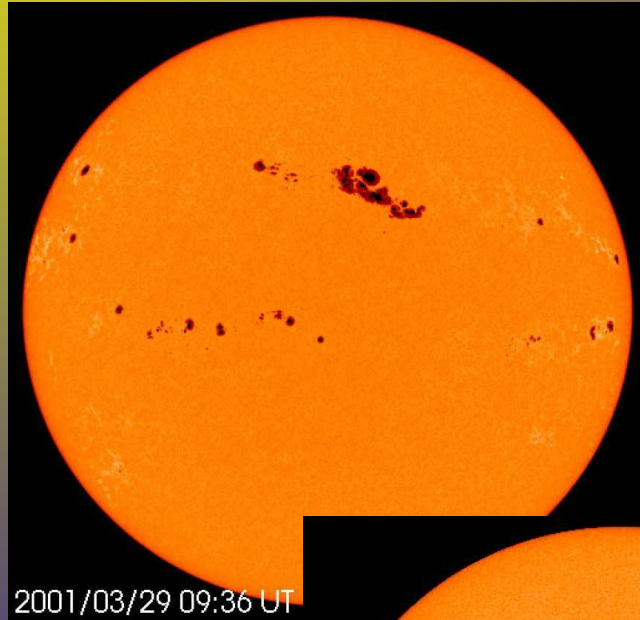
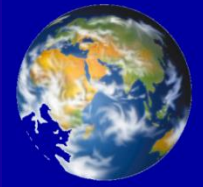

- liczba Wolfa: $W = 10g + p$
(g – liczba grup,
 p – liczba plam)
- samotna plama też
stanowi grupę
- służy do badania
aktywności słonecznej

$g = 3$ $p = 11$ $w = 41$

Cykl aktywności

2001/03/29 09:36 UT

2007/01/20 04:03

Aktywne Słońce to Słońce zaplamione

Zaplamienie zmienia się w ciągu około 11 lat

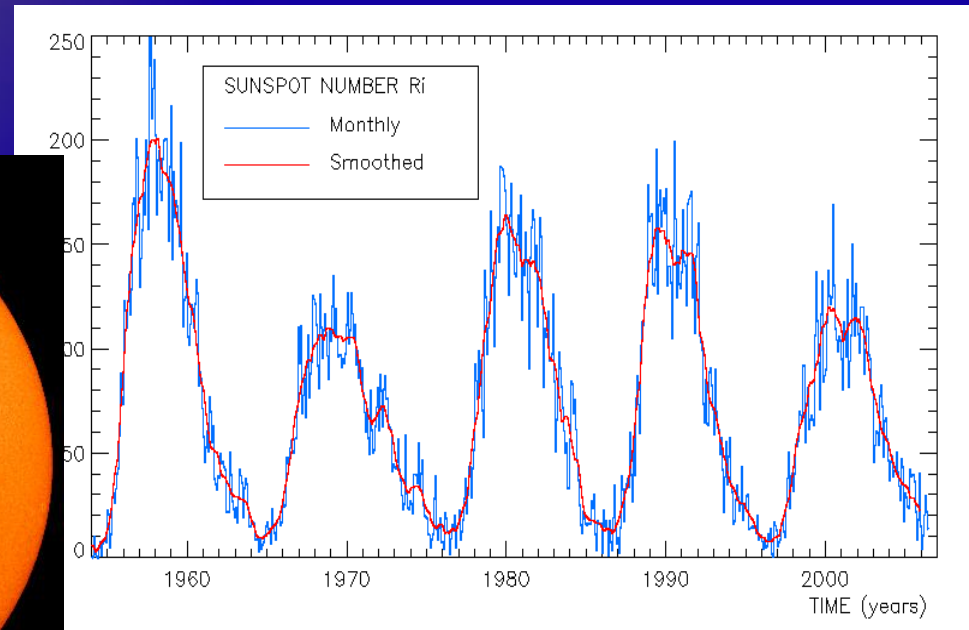
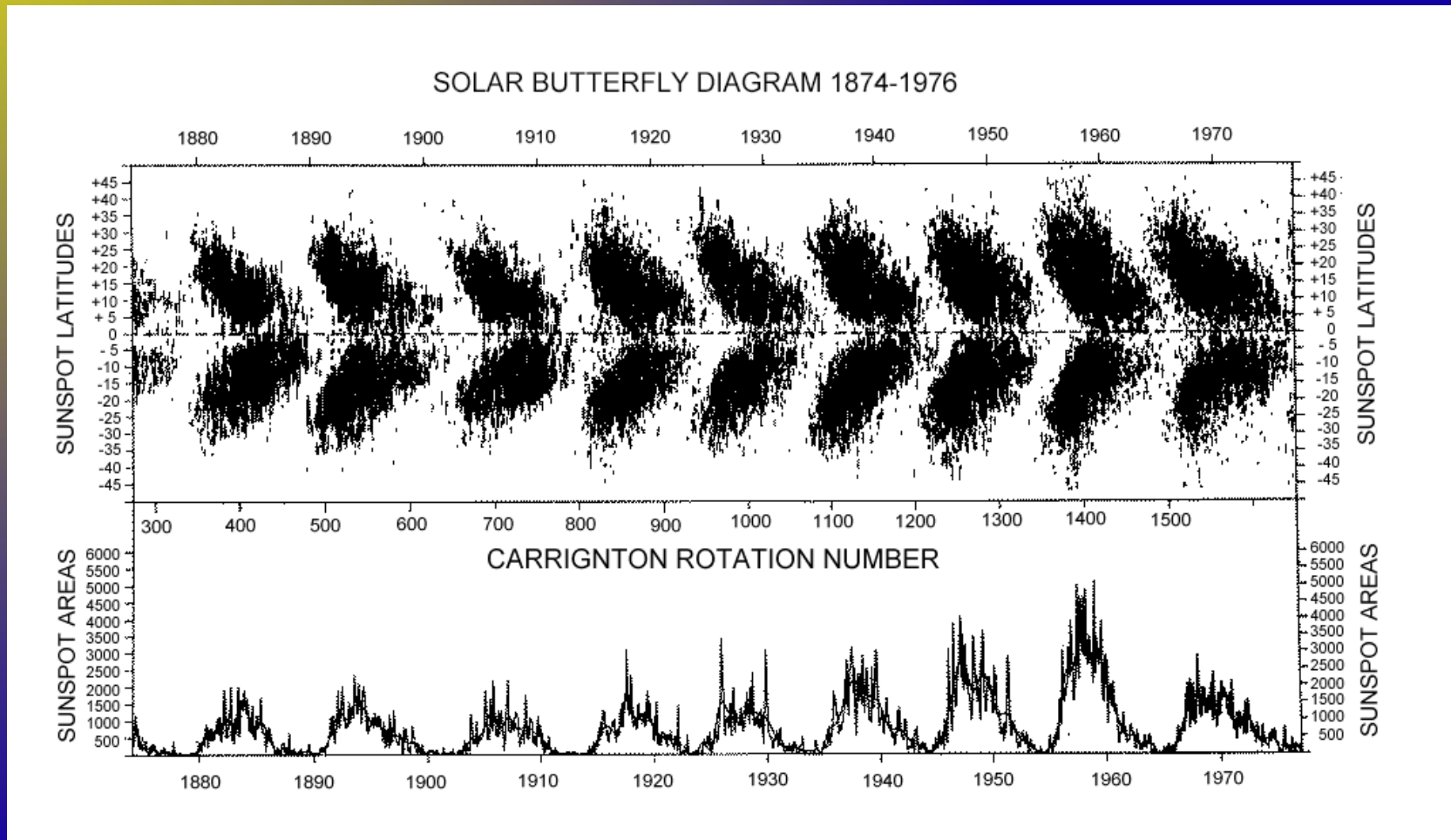
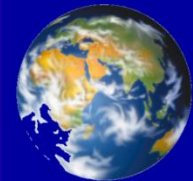

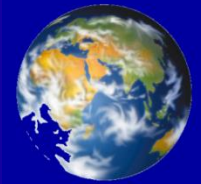

Diagram motylkowy

Cykl aktywności

11 Aug 1980

14 Aug 1981

23 Aug 1982

11 Aug 1983

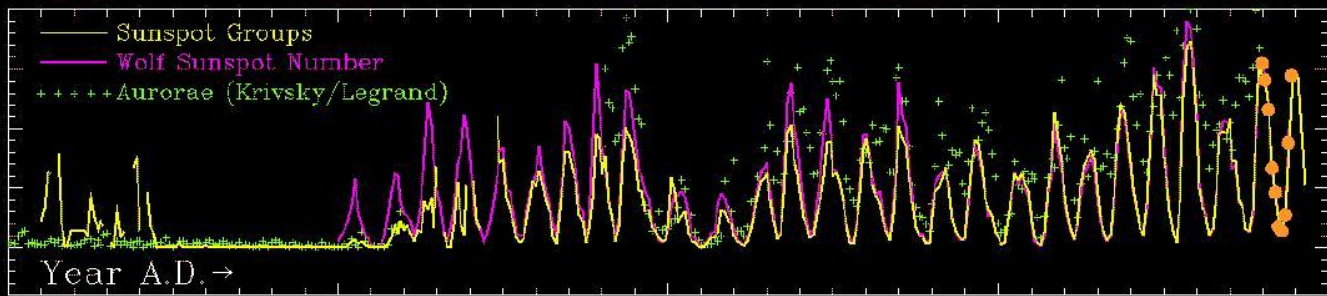
14 Aug 1984

Każde maksimum cyklu jest inne

Były w przeszłości okresy gdy na Słońcu nie obserwowano plam

Czy to wpływa na Ziemię?

1600 1700 1800 1900 2000

10 Jul 1985

15 Aug 1986

24 Jul 1987

29 Jul 1988

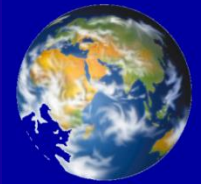
18 Aug 1989

Source: NOAA+Zürich+RDC (D.V. Hoyt)+CNRS/INSU (J.-P. Legrand)+Ondrejov Obs. (K. Krivsky)

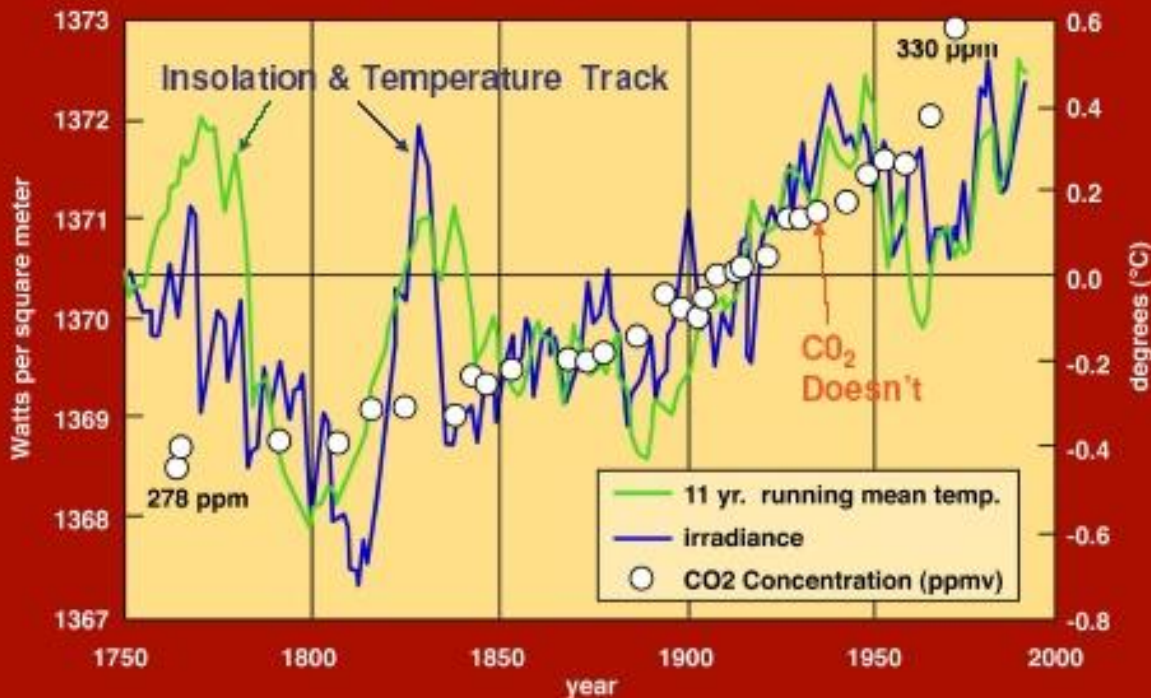
HAO A-017

Wpływ na ziemski klimat

Northern Hemisphere Temperature VS. Solar Irradiance

adapted from Hoyt and Schatten, 1997

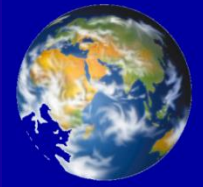
Duża korelacja między aktywnością Słońca a średnimi temperaturami na Ziemi

Brak podobnych korelacji w przypadku dwutlenku węgla

Głównym czynnikiem cieplarnianym jest para wodna (zachmurzenie)

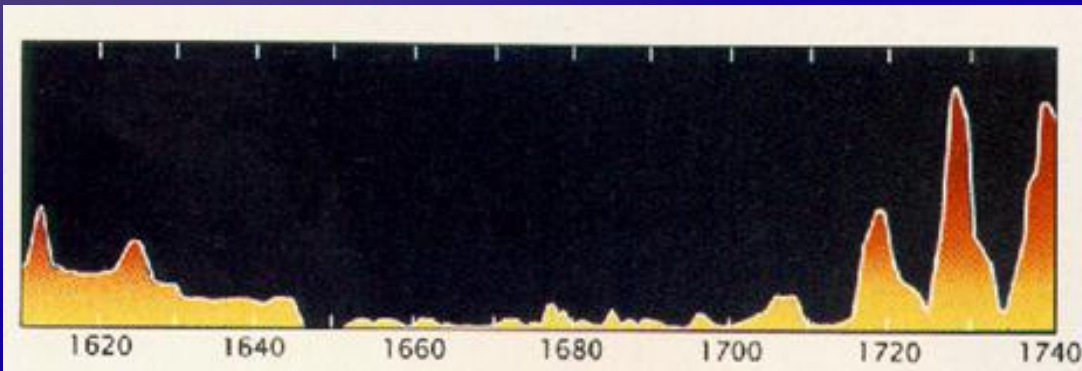

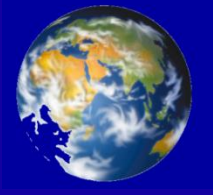
Minimum Maundera

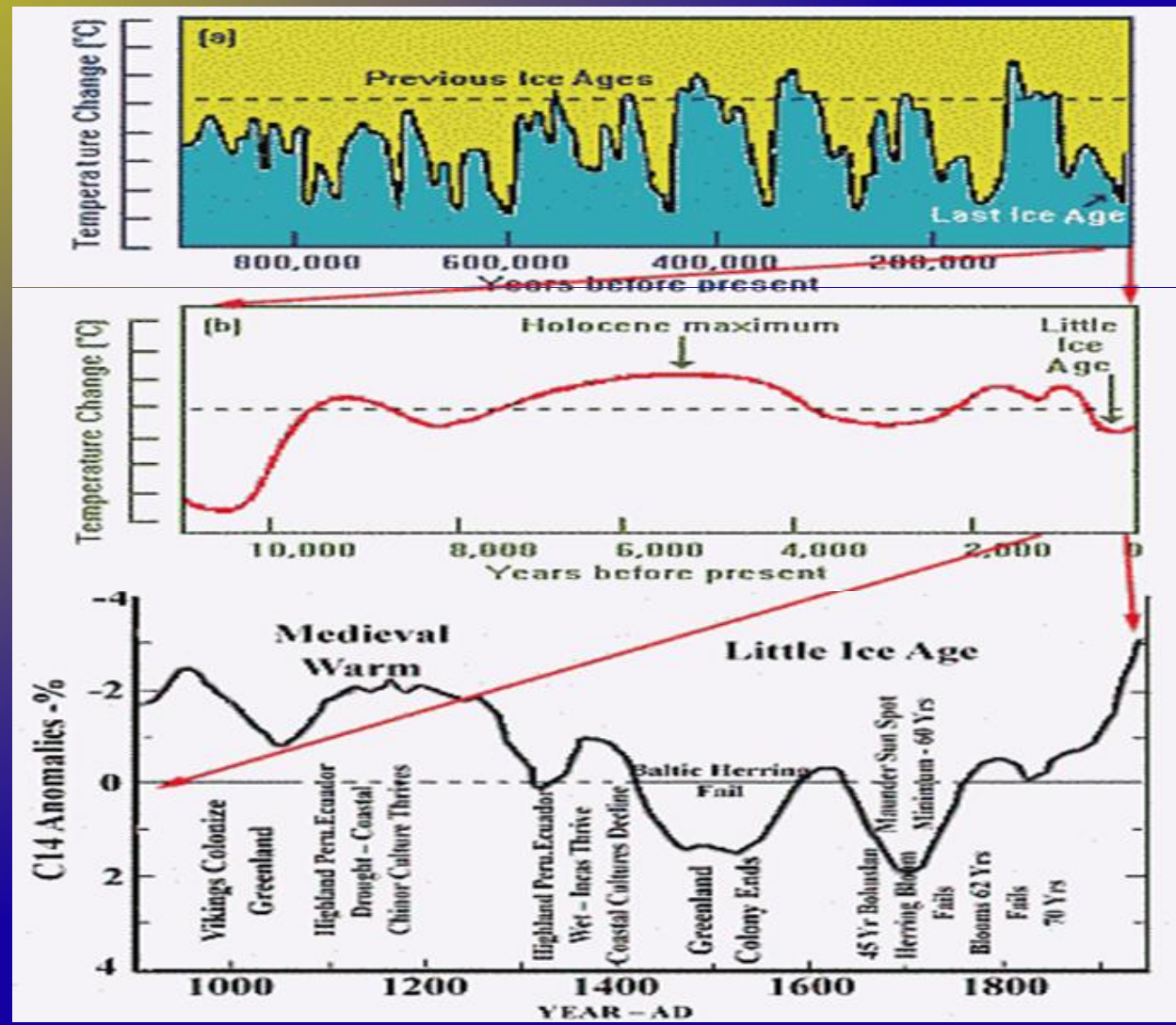
Targ na zamrożonej Tamizie

Zamarzający Bałtyk – regularne „połączenie” ze Szwecją

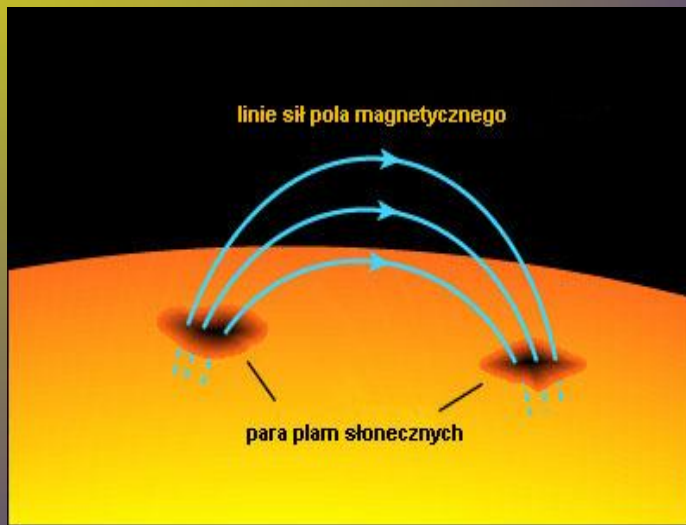
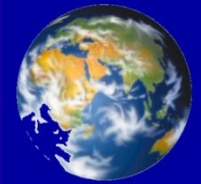

Cykl aktywności

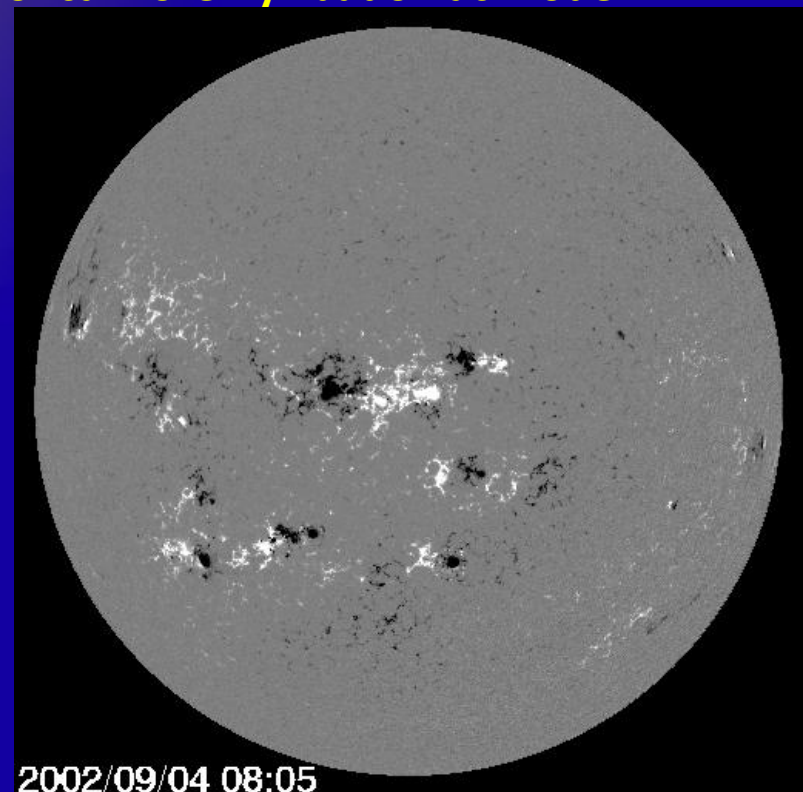
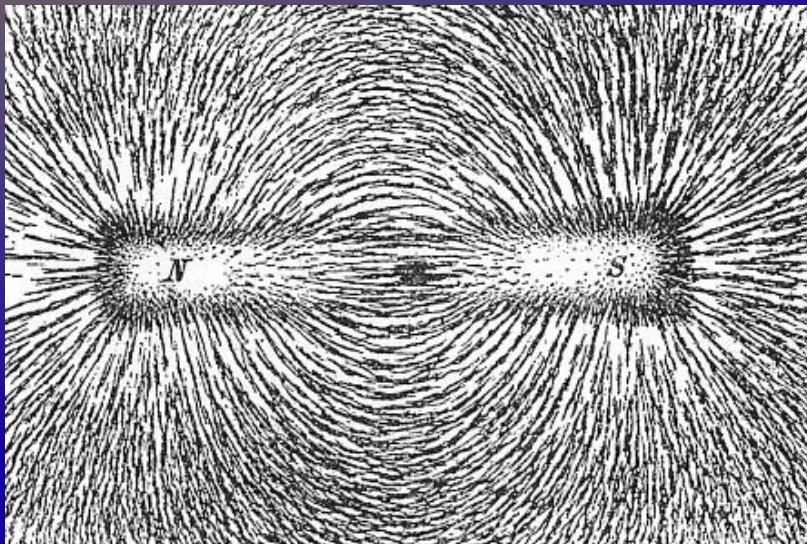

Pole magnetyczne w koronie

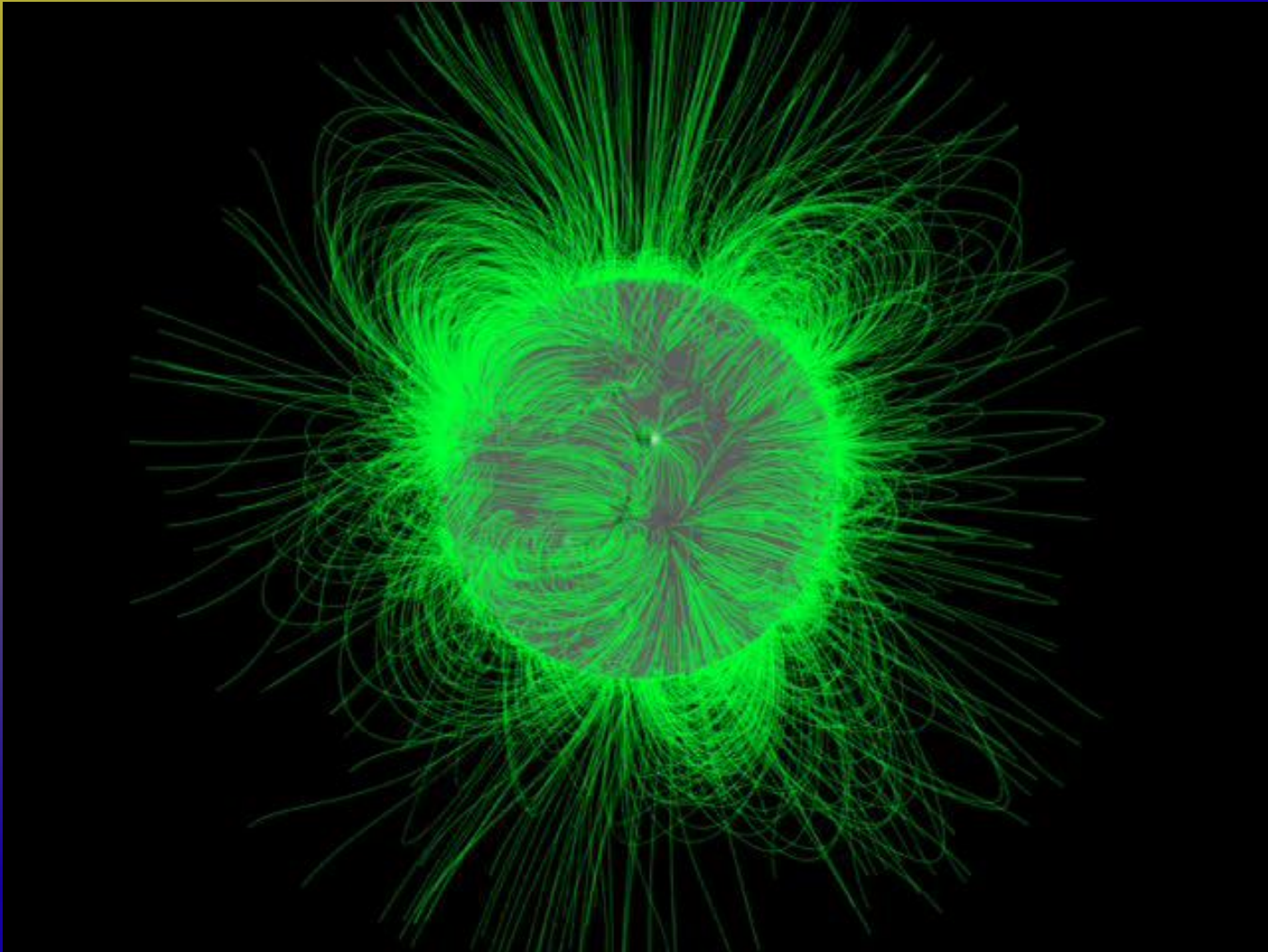
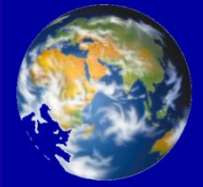
W miejscach wypływu pola obserwowane są plamy.

Mierząc pole magnetyczne na powierzchni Słońca możemy zbudować model

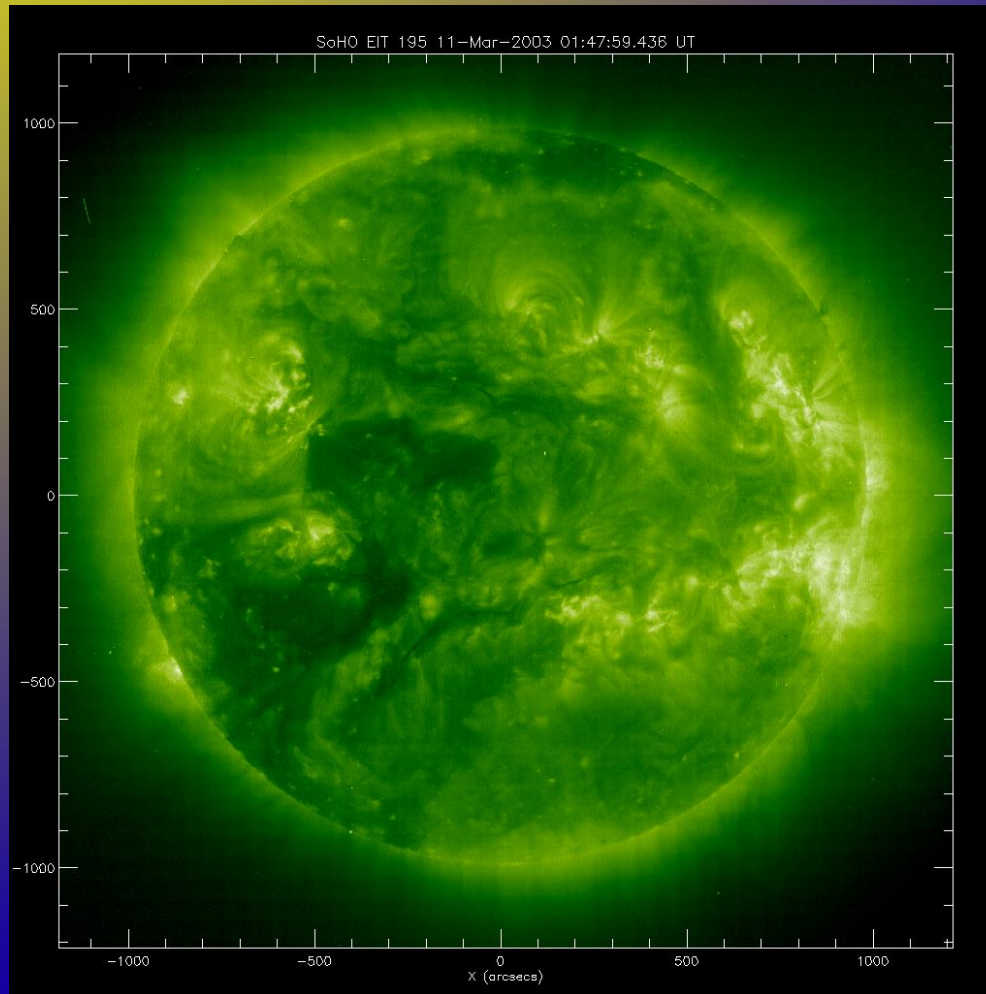
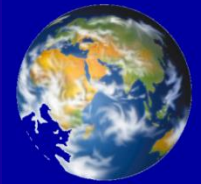

Pole magnetyczne w koronie

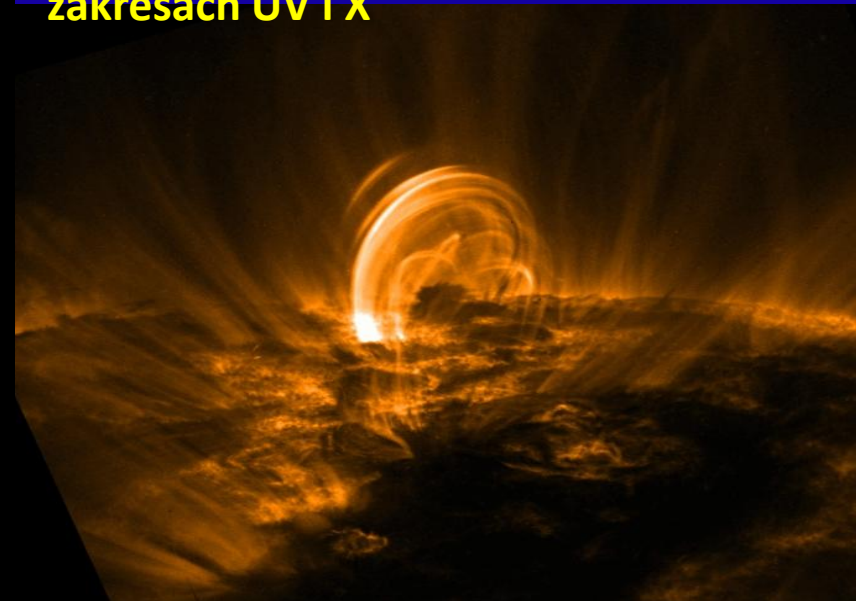
Pole magnetyczne w koronie

W koronie słonecznej plazma może poruszać się tylko wzdłuż linii sił pola magnetycznego.

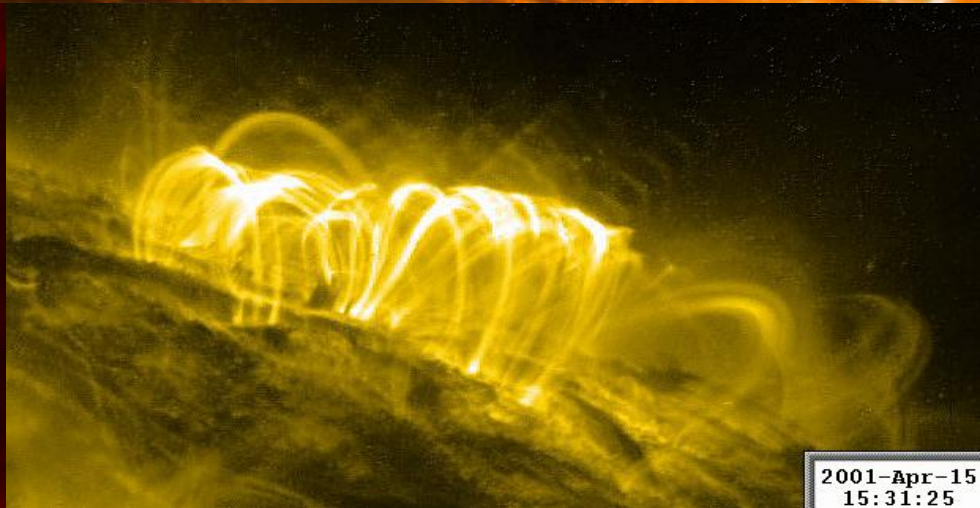
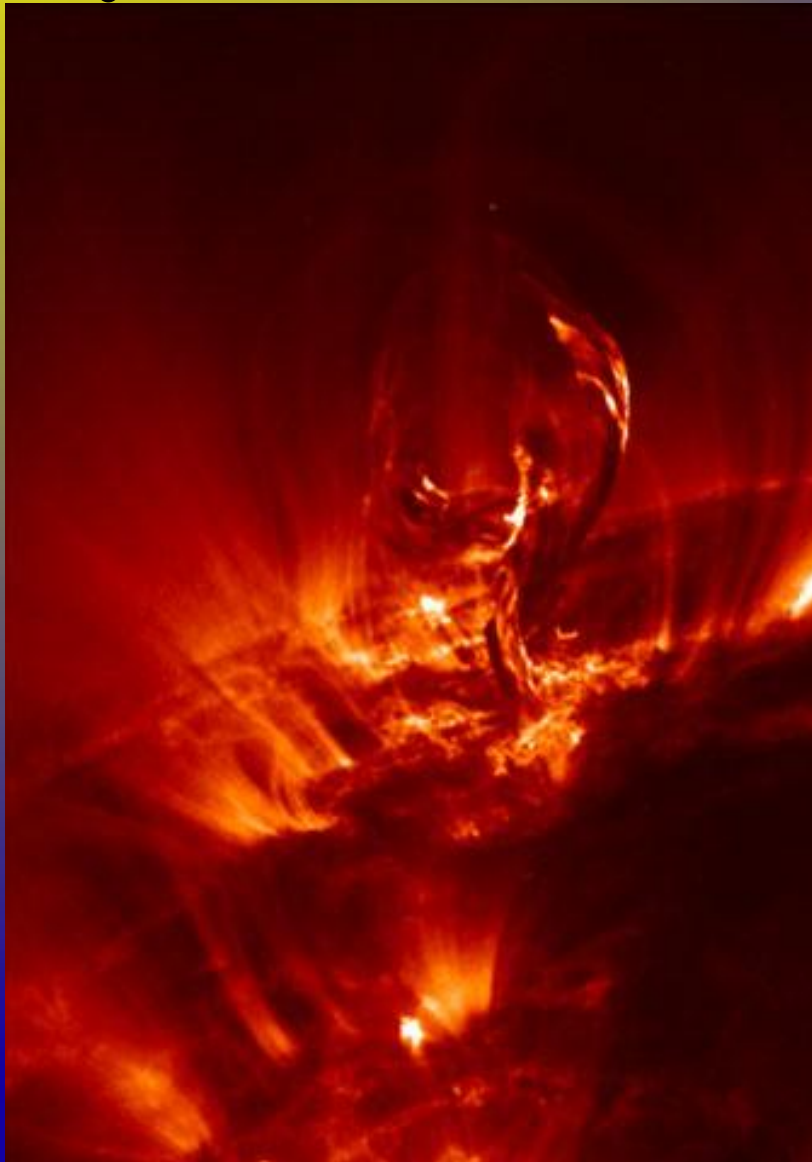
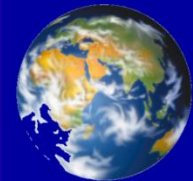
Kiedy pętle magnetyczne są wypełnione plazmą to jesteśmy w stanie je zobaczyć

Tyle, że potrzebujemy specjalnych instrumentów obserwujących Słońce w zakresach UV i X

Słońce w ultrafiolecie

2001-Apr-15
15:31:25

Słońce w ultrafiolecie

